

Community building: versterk het sociale weefsel en zeggenschap

Auteur Wilco Kruijswijk

Organisatie WijkWijzer

In verschillende Nederlandse wijken staat de leefbaarheid onder druk. Sociale cohesie neemt af, terwijl problemen zoals armoede, straatvervuiling en onderlinge spanningen toenemen. Community building volgens ABCD-principes biedt hier een antwoord op door de kracht en energie van bewoners aan te boren, zodat zij herontdekken wat er al gebeurt en hoe je met elkaar de buurt kunt verbeteren. Door samen te werken aan gezamenlijke doelen worden gemeenschappen veerkrachtiger en sterker. Het project Van Buurten naar Communities laat zien hoe community builders deze verandering begeleiden. Marieke Koot, projectleider bij LSA Bewoners, en Sander van der Ham, community builder in Rotterdam, delen hun ervaringen over hoe gemeenschappen krachtiger en veerkrachtiger kunnen worden.

Van Buurten naar Communities

In vijf NPLV-gebieden zijn voor twee jaar community builders aangesteld, in nauwe samenwerking met bewoners. Hun opdracht? Agendaloos de wijk in, zonder vastomlijnde taken, om samen met de bewoners een gemeenschap te vormen. Deze aanpak maakt een groot verschil: het creëert ruimte voor echte verbinding en zeggenschap. Met de opgedane ervaring wordt de waarde van community building en de veerkracht van de buurt zichtbaar, zodat deze kennis en inzichten ook benut kunnen worden in andere regio's. Dit project, Van Buurten naar Communities, wordt gefinancierd door het Oranje Fonds en VSBfonds.

Wat maakt een buurt veerkrachtig?

De kern van de veerkracht in een buurt ligt in de sociale netwerken die bewoners met elkaar verbinden. Koot benadrukt het belang van relaties en samenwerking: "Sociale samenhang is essentieel", legt ze uit. "Mensen moeten niet alleen hun eigen problemen kunnen oplossen, maar ook elkaar kunnen helpen wanneer er moeilijkheden op hun pad komen." Dit vormt een collectief vangnet, dat ervoor zorgt dat de hele buurt of wijk sterker wordt.

Veerkracht ontstaat niet alleen door externe ingrepen alleen. Integendeel, het gaat er juist om dat het proces van binnenuit komt. Volgens Koot moeten we gebruikmaken van de kracht, kennis en ervaring die al aanwezig is bij de bewoners. De ABCD-principes

(Asset-Based Community Development) vormen hiervoor de basis: focus op wat er sterk is in plaats van op wat er ontbreekt. “Bewoners mogen zelf de lead nemen en samen werken aan oplossingen”, zegt Koot. Door dit eigenaarschap ontstaat een betere leefomgeving en ook een gevoel van verbondenheid en verantwoordelijkheid onder de bewoners.

De rol van de community builder: de knijperkast

Community builders spelen een sleutelrol in het faciliteren van dit proces. Van der Ham ziet zichzelf als iemand die laat zien dat iedereen iets kan bijdragen en dat samenwerking vaak tot meer leidt dan gedacht. “Je begint altijd bij wat er al is, bij de energie die bewoners hebben.” In plaats van die energie te sturen, zorgt hij ervoor dat die groeit door mensen met elkaar te verbinden, netwerken te vergroten en samen nieuwe ideeën te laten ontstaan. In de Rotterdamse Tarwewijk komt dit tot uiting in een klein initiatief met onverwacht grote impact. Een buurtbewoonster ergerde zich aan het zwerfafval in haar straat. Haar idee was simpel: een knijperkast, een open kast waarin afvalknijpers en vuilniszakken beschikbaar waren voor iedereen om de straat schoon te houden. In eerste instantie twijfelde ze of haar idee wel aan zou slaan. Van der Ham moedigde haar aan om gewoon eens aan te bellen bij haar burens. Hoewel ze dit zelf eerst maar een beetje “stom” vond, ging ze toch de uitdaging aan, met voor haar onverwacht resultaat.

De eerste buurvrouw reageerde meteen enthousiast: “Wat een fantastisch idee!” Ze stelde zelfs voor om de straat te vergroenen, wat het idee gelijk een bredere focus gaf. Andere burensloten zich aan. “We waren na drie uur pas twee huizen verder”, vertelt Van der Ham “maar de gesprekken die ontstonden, gingen over veel meer dan afval. Het initiatief bracht mensen bij elkaar en zorgde voor verbinding in de straat.”

Langzaam ontstond er een levendige samenwerking. De buurtbewoonster, die eerder nog aarzelde, groeide in haar rol en leerde steeds meer burens kennen. Zelfs een buurman die al jaren nauwelijks contact met de buurt had, werd betrokken. “Hij zat altijd alleen in zijn huis of het stoepje voor zijn deur, maar na onze acties sloot hij zich aan en werd uiteindelijk drie dagen per week vrijwilliger bij een sociaal ondernemer in de straat”, zegt Sander. Een ergernis leidde tot een klein idee en zorgde voor een zichtbaar schonere straat én sterkere sociale banden. Een nieuwe buurvrouw, die net in de straat was komen wonen, vertelde dat ze zich direct welkom voelde. “In mijn vorige buurt stond ik er alleen voor, maar hier schoten burens me meteen te hulp toen mijn boodschappentas scheurde toen ik de straat infietste.”

Toen het enthousiasme in de zomer wat leek af te nemen, stelde Van der Ham voor om nogmaals bij de burens langs te gaan om te vragen hoe zij het initiatief hadden ervaren. “De reacties waren overweldigend”, vertelt Van der Ham. “Een buurvrouw zei dat ze zich nu veiliger voelt, omdat ze veel meer burens kent. Een ander vertelde dat een familielid dacht dat hij in de verkeerde straat was beland, zo mooi zag alles eruit. Mensen voelen zich meer thuis, willen niet meer verhuizen uit de straat, kennen meer burens en voelen zich daardoor prettiger, veiliger en meer verbonden.”

Wat begon met een klein idee om zwerfafval op te ruimen, groeide uit tot een krachtig buurtinitiatief waarin bewoners hun straat samen schoner en groener maakten en een hechte gemeenschap vormden. “Ik geloof echt dat dit soort zaadjes moet worden gekoesterd”, benadrukt Sander. “Ze laten zien hoe kleine stappen kunnen leiden tot grote veranderingen in een buurt.”

De kracht en uitdaging van community building

Hoewel de kracht van community building duidelijk is, kent het proces ook uitdagingen. De relatie tussen bewoners en andere partijen zoals gemeenten of woningcorporaties kan soms stroef verlopen. Gemeenschappen worden vaak onderschat in hun vermogen om zelf oplossingen te bedenken. “Het systeem, zoals de gemeente, denkt vaak dat gemeenschappen niet in staat zijn om zelf oplossingen te bedenken. Maar wat ik heb geleerd, is dat gemeenschappen niet alleen veel meer kunnen dan we denken, maar ook dingen kunnen bereiken die instanties niet kunnen”, zegt Van der Ham. “Ze bouwen relaties op, tonen compassie, en signaleren wat er nodig is in hun eigen buurt. Het begint vaak klein, met een knijperkast of een geveltuintje, maar juist zulke initiatieven maken een groot verschil en laten de kracht van de gemeenschap zien. Instanties kunnen daarop aansluiten, maar het initiatief moet altijd bij de bewoners blijven.”

Deze fricties zijn een normaal onderdeel van het proces en hoeven niet negatief te zijn. Sterker nog, ze kunnen leiden tot waardevolle oplossingen. “Het schuurt soms, en dat mag”, voegt Koot toe. “Wrijving is een natuurlijk onderdeel van community building, vooral wanneer mensen en professionals met verschillende achtergronden en belangen samenkomen. Maar juist in dat schuren ontstaan vaak ook de mooiste oplossingen.”

- Lees meer over de samenwerking tussen gemeenten en gemeenschap in het artikel: [Bricolage: bouw met wat er is terwijl je onderweg leert](#).
- Lees ook het artikel: [Diversiteit, Equity en Inclusie binnen het NPLV: op weg naar duurzame verandering](#).

Drie kwaliteiten van een community builder

Professionals zoals van Der Ham spelen een noodzakelijke, maar ondersteunende rol in community building. Koot noemt drie kernkwaliteiten die belangrijk zijn voor professionals die dit proces begeleiden:

- Relatiegericht werken: Een community builder moet relaties kunnen opbouwen op basis van vertrouwen en respect. “Zonder een goede relatie met de bewoners kun je niets bereiken.”
- Zeggenschap bij de bewoners: Het is belangrijk dat bewoners zelf de regie houden. “De community builders begeleiden en faciliteren, maar de beslissingen liggen bij de mensen zelf.”
- Geduld en flexibiliteit: Community building is een langdurig proces dat niet binnen een paar maanden afgerond kan worden. “Het vraagt tijd en geduld om vertrouwen op te bouwen en het bouwen van een sociaal weefsel kost tijd en blijft ook aandacht vragen.”

Deze kwaliteiten zijn essentieel om een duurzame gemeenschap op te bouwen en te zorgen dat de bewoners het eigenaarschap weer krijgen en behouden over hun eigen leefomgeving

De impact van community building

Een van de belangrijkste aspecten van succesvol community building is eigenaarschap. Wanneer bewoners zelf verandering in hun wijk in gang zetten, voelen ze zich verantwoordelijker. “Het is hun buurt en dat maakt een groot verschil”, zegt Koot. Dit gevoel van eigenaarschap zorgt ervoor dat bewoners niet alleen actief blijven betrokken bij hun buurt, maar ook dat initiatieven duurzamer zijn. Door de langdurige inzet van community builders in de wijken ontstaat een sterk sociaal weefsel, waardoor buurtgenoten elkaar beter leren kennen en er allerlei initiatieven tot leven komen. Zo vinden bewoners zelf oplossingen voor de uitdagingen in hun wijk, wat bijdraagt aan een betere leefomgeving en sterkere onderlinge banden.

Community building biedt de mogelijkheid om buurten te versterken en bewoners meer zeggenschap te laten nemen over hun eigen leefomgeving. Hoewel het proces soms schuurt, kunnen juist deze fricties leiden tot groei en verbetering. Door ruimte te bieden aan bewoners om zelf verantwoordelijkheid te nemen en professionals als gelijkwaardige partners te laten opereren, kunnen gemeenschappen sterker en veerkrachtiger worden. Dit vraagt om geduld, flexibiliteit en een lange adem, maar de resultaten zijn het meer dan waard. Het voorbeeld van de knijperkast is daar een treffend voorbeeld van.

Naast het project Van Buurten naar Communities loopt ook een meerjarig onderzoek in 33 buurten naar ABCD en andere manieren van community building om precies te achterhalen wat de werkzame elementen zijn van community building. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Verwey Jonker en de Hogeschool van Arnhem.

Vijf tips voor succesvol community building

Op basis van de ervaringen van Koot en Van der Ham volgen hier vijf praktische lessen voor succesvolle community building:

- **Begin klein, maar denk groot:** Een eenvoudig idee zoals de knijperkast kan uitgroeien tot een grote verandering, doordat het aansluit bij wat bewoners belangrijk vinden.
- **Zorg dat er altijd een lege stoel is:** Blijf vragen wie er nog niet aan tafel zit en nodig actief nieuwe mensen uit om mee te doen.
- **Bouw voort op wat er al is:** Focus op de talenten en krachten die al in de buurt aanwezig zijn, in plaats van te kijken naar wat er ontbreekt.
- **Geef bewoners de ruimte:** Laat hen in de lead blijven en ondersteun waar nodig zonder te sturen.
- **Wees geduldig en flexibel:** Gemeenschappen hebben tijd nodig om te groeien en het proces zal onderweg veranderen. Blijf flexibel en speel in op wat er op dat moment leeft.